

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Albertov 6, 128 43 Praha 2

Oponentský posudek diplomové práce Andrei Pavlátové „Kulturní a náboženská identita Tibet’anů a tibetských komunit rozvíjejících se mimo historické území Tibetu“

Hodnocená diplomová práce má 92 stran, z toho 74 stran textu, zbytek tvoří seznam použité literatury, seznam tabulek a obrázků a přílohy.

Autorka si ke zpracování diplomové práce vybrala zajímavé téma z oblasti kulturní geografie s přesahy do geografie migrace a náboženství. Problematika okupace Tibetu, tibetské emigrace, jejího „boje“ za zachování kulturních a národnostních tradic jistě představuje v současném globalizovaném světě zajímavé téma pro bádání. Bohužel se však domnívám, že autorka toto téma uchopila nešťastně a v tomto důsledku má její práce vážné nedostatky.

Na začátek je nutné podotknout, že práce má dobrou úpravu a text je bez vážných překlepů. Autorka místy sice používá až hovorový jazyk (např. na str. 13: „...je jen otázkou času, kdy pohár trpělivosti Tibet’anů přeteče ...“, nebo na str. 17 výraz „fifty-fifty“), nicméně po textové stránce má práce v zásadě odpovídající odbornou úroveň.

Již v úvodu diplomové práce je nešťastně formulováno sousloví „hypotézy diplomové práce“, což dle mého mínění není správné. Hypotéza může být vyslovena při provádění konkrétního výzkumu nebo experimentu, ale diplomová práce by měla mít především cíle, které si autor vytyčí a hodlá je naplnit. Kromě nich by úvodu měla dominovat úvaha **proč** je vlastně práce nutná, v čem je přínosná a důvody proč ji tedy psát, nad tímto se autorka práce nezamýšlí. Autorka zmiňuje cíle diplomové práce níže na stejné stránce jako hypotézy, domnívám se však, že cíle by měly následovat hned v úvodu práce a hypotézy konkrétního výzkumu by se z nich měly vyvozovat. Po přečtení diplomové práce se navíc domnívám, že autorka si vůbec žádné hypotézy nemusela sestavovat, neboť metodologicky se opírá o kvalitativní výzkum (rozběr literatury a řízené rozhovory), při kterém se, na rozdíl od kvantitativního přístupu, vyvracení/potvrzení hypotéz nevyužívá.

V úvodu práce, na str. 8, autorka píše, že vybrané téma má mezioborový, geografický přesah. Autorka tu však necituje žádné autory, myšlenky, teze z kulturní, politické, nebo

religiózní geografie – výjimkou může být na str. 18 citace finského geografa Paasiho, jehož však autorka neuvedla do seznamu literatury. Po přečtení práce se domnívám, že problém předložené práce je fakt, že zde chybí její geografický rozměr. V čem je práce geografická a proč by tedy měla být obhájena na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje? Autorka se sice v podkapitole 1.2 věnuje teoretických východiskům, nicméně ani zde nezmiňuje žádná geografická teoretická východiska a neopírá se o odborné texty. Stejně jako téměř celá práce (např. většina textu kapitol 2, 3 a 4), jsou i teoretická východiska pouhým výčtem a popisem bez vlastního vyhodnocení.

Domnívám se, že při psaní diplomové práce by autoři měli umět dobře pracovat s literaturou a odbornými zdroji. Bohužel, ani toto autorka neprovedla správně. Autorka cituje především internetové zdroje, což je vzhledem k tématu nutnost, nicméně se ke zdrojům nestaví kriticky a domnívám se, že toto je právě klíčová věc, která se od diplomové práce očekává. Často cituje například internetovou encyklopedii Wikipedii, která však nemá recenzenty, které však má např. tištěná encyklopedie Britannica. Úplně chybí čerpání informací z odborných periodik. Nebo například na str. 23 autorka uvádí, že přínosným zdrojem informací byly také rozhovory s českými tibetology – tyto rozhovory však nejsou v seznamu literatury uvedeny (př. jako ústní sdělení) a ani nejsou v textu konkrétněji zmíněny. Proč tedy autorka uvádí, že tyto rozhovory byly zdrojem informací? Využívá snad ve své práci konkrétních informací získaných od tibetologů, avšak jim za to nedává žádný kredit? Za zbytečnou chybu lze také konstatovat fakt, že autorka opomněla do seznamu použitých zdrojů uvést následující autory: str. 18: Paasi (1986); str. 13 Tajfel (1982); Van Oudenhoven (2002); str. 12 Roubíček (1997); str. 11 Tibetská exilová vláda.

Ohledně práce s literaturou toto však není poslední pochybení, kterého se autorka dopustila. V podkapitole 1.2.4 (str. 21) se autorka věnuje popisu migračních teorií, což je v souladu s jedním z cílů její diplomové práce. Autorka zde opět cituje internetový zdroj, který však pochází z nerecenzovaného periodika, navíc zde mylně uvádí jméno citované autorky (Vojtková namísto Vojtková). Proč si autorka nevybrala spolehlivější zdroj pro své informace? V geografické knihovně lze najít plno odborných zdrojů, jako jsou např. knihy, odborné časopisy či závěrečné práce studentů, kde je možné potřebné informace získat. V této kapitole autorka představuje pouze dvě z mnoha teorií mezinárodní migrace, omezuje se však jen na jejich popis a dále je však již nekonfrontuje se svým tématem tibetské migrace. Kromě nekritického přístupu k textu, se zde jeví však mnohem závažnější problém. Prakticky celá str. 21 je slovo od slova okopírována z internetového zdroje, který však není správně citován (již

uvedeno v textu výše) a lze říci, že tato pasáž je až na samé hraně plagiátorství. Nelze se domnívat, že by autorka nevěděla, jak správně citovat doslovně stejný text (např. na str. 9 cituje správně Broučka et al. jako přímou řeč). O nic podobného se však na str. 21 nejedná, jedná se pouze o to, že autorka prokázala schopnost zmáčknout tlačítka klávesnice Ctrl+C a následně pak Ctrl+V. Dále také první 2 úvodní věty podkapitoly 1.2.4 **jsou doslova stejné jako ve zdroji (Vojtková 2005), ten zde však není vůbec citován!**. Stejně vážný problém, snad ještě závažnější, lze najít na str. 23. V posledním odstavci textu se autorka opět věnuje tématu mezinárodní citace, popisuje zde „push“ a „pull“ faktory migrace. **Autorka však u této pasáži necituje žádný zdroj informací! Při kontrole v internetovém vyhledávači lze však stejný text (jedná se o 2 věty: „*Ekonomická nestabilita ... až ... možnost seberealizace*“) najít na portálu Demografie.info.** Pro možnost ověření shodnosti textu diplomové práce s internetem přidávám obě webové stránky jako přílohu k tomuto posudku.

Podkapitola 1.3 se věnuje metodice výzkumu. Autorka zde poněkud nesourodě přeskakuje od teoretického popisu metody výzkumu ke svému konkrétnímu přístupu k výzkumu a zpátky, a popisuje využití dvou metod výzkumu – rozboru literatury a vlastního terénního šetření provedeného metodou pozorování a dotazování. Metodiku pozorování a dotazování autorka opírá o etnografický přístup (čerpá zde pouze z Hendla 1997), o kterém však uvádí, že se jedná kvantitativní přístup, což je mylné, neboť se jedná o přístup kvalitativní (viz zdroj, ze kterého čerpá informace: Hendl 1997: Úvod do kvalitativního výzkumu). Metoda pozorování a dotazování jsou velice přínosné metody, nicméně se domnívám, že je autorka dostatečně nezužitovala a nevěnovala čas jejich přípravě. Chybí zde například podrobný popis informantů, například přehledně sestaven do tabulky se všemi odpovídajícími informacemi o nich a o průběhu rozhovoru. Odstavec na str. 22 sice zběžně popisuje osoby, se kterými byl proveden rozhovor, ale nic více o nich se zde čtenář nedozví, například chybí údaj, ve kterém místě s nimi byl proveden rozhovor (autorka prováděla rozhovory ve 3 různých oblastech). Dále v práci, např. jako příloha, chybí přepis rozhovorů, který by umožnil verifikaci či konfrontaci závěrů, ke kterým autorka dochází (ty jsou částečně, avšak zcela nelogicky prezentovány převážně v kapitole 1, vždy pouze jako doplněk teoretického zarámování problematiky). Bylo by také jistě přínosné podrobně popsat dotazník, uvést proč autorka volila jednotlivé otázky a kam těmito otázkami směřuje. Celkově není jasné, jak konkrétně jednotlivé metody autorka využila, text tak celkově připomíná „metodologický mišmaš“.

Kapitola 2 se věnuje charakteristice Tibetu a tibetských diaspor. V zásadě se jedná pouze o popis, výčet informací bez dalšího vlastního vyhodnocení a využití.

Kapitola 3 se věnuje především explanaci faktorů emigrace z Tibetu a možností návratu do Tibetu. Z velké části se opět jedná o popis bez vlastního vyhodnocení. Proč autorka k explanaci faktorů emigrace více nevyužívá rozhovorů, které provedla? Udělala tak pouze na str. 60 a 61. Sporné je také citování zdrojů informací v této kapitole, např. str. 55 – odkud autorka ví, že Tibetští rodiče neposílají své děti do čínských škol? Z jakého zdroje autorka čerpá informaci, že v Číně tvoří 92 % obyvatel Číňané (opět str. 55)?

Kapitola 4 se věnuje Tibetánům v severní Indii. Z velké většiny je text opět popisem. Navíc autorka zde opět doslova kopíruje informace z internetových zdrojů (např. str. 62, 63, 72, srovnej s uvedenými internetovými zdroji). **Navíc zde opět u některých pasáží textu chybí uvedení zdroje (text na str. 62, 66, první a druhý odstavec na str. 71)!** Autorka uvádí, že oblasti v Indii obývané Tibetány navštívila. Chtělo by proto více vypíchnout vlastní poznatky a výsledky z provedených rozhovorů a pozorování, jak autorka správně uvádí např. na str. 64, 67, 69, 73. Bohužel, toto vlastní hodnocení je v menšině, i v této kapitole převažuje popisný text.

Kapitola 5 by snad mohla představovat vlastní kritický pohled, autorka zde pojednává o scénáři vývoje tibetské emigrace. Bohužel, tento vlastní text nepřesahuje ani dvě strany a svým charakterem připomíná spíše esej než vědecký text.

Práce na prvním pohled působí dojmem, že je vypracována precizně. Autorka jistě sesbírala mnoho informací o Tibetánech a Tibetu. Na základě podrobného zkoumání však čtenář dojde k závěru, že autorka nedokázala informace správně uchopit, vybrat z velkého množství informací ty opravdu důležité a zasadit je do geografického vnímání. Jsou zde pasáže, kdy se autorka o hodnocení a kritický pohled snaží (a tyto pasáže patří k nejzajímavějším, např. str. 10, 11, 13, 16), autorka by však obecné informace z dostupné literatury měla více podpořit svým vlastním výzkumem, především pak výstupy z pozorování a z rozhovorů, které sama provedla. Je velice nešťastné, že autorka svůj pobyt v terénu lépe nezhodnotila. Stačilo by jen, kdyby si autorka lépe připravila svůj terénní výzkum a celou svojí diplomovou práci by tak mohla opřít o zajímavé a unikátní výstupy z terénu. Například by bylo zajímavé porovnat životy tibetských emigrantů ve 3 různých oblastech, které autorka navštívila.

V závěru práce autorka píše: „v rámci terénního výzkumu bylo získáno dostatečné množství potřebných informací vhodných k reflexi tibetského exilu v severní Indii“. S tímto tvrzením nelze souhlasit, protože nelze ověřit získané informace (autorka bohužel nezveřejnila sebraná data). Práci tak chybí vědeckost a domnívám se, že nedosahuje kvalit diplomové práce. Práci proto v současné podobě nedoporučuji k obhajobě. Domnívám se, že je nutné text přepracovat a snažit se především opřít se a přidat získané informace z vlastního šetření na úkor popisů a výčtů informací o Tibetanech, dále je nutné ubrat citování internetových zdrojů a především pak zpřesnit citování autorů a nekopírovat informace bez udání kreditu jeho autorovi.

Praha, květen 2010

Mgr. Klára Blahútová Kavanová
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Příloha 1 – Demografie.info

Zvýrazněna je pasáž, kterou autorka zkopírovala do své diplomové práce bez uvedení zdroje

Příloha 2 – Sociweb – Vojtková 2005

Zvýrazněna je pasáž, kterou autorka zkopírovala do své diplomové práce bez uvedení zdroje.

Potrženy jsou pasáže, které autorka převzala beze změny.

ISSN 1801-2914

1928 1945 1951 2001

MENU

HOME

- > Aktuality
- > Analýzy a komentáře
- > Recenze
- > Reportáže
- > Rozhovory
- > Výzkum
- > - Volby -
- > Dopisy čtenářů

O DEMOGRAFII

- Obecné
- Disciplíny
- Historie
- Populační vývoj
- Struktura obyvatelstva
- Demografické procesy »
- Úmrtnost
- Nemocnost
- Porodnost
- Potratovost
- Sňatečnost
- Rozvodovost
- Migrace »
- Obecné
- Schengen
- Prognózy a projekce
- Literatura

SOUVISEJÍCÍ TÉMATA

ODKAZY

O NÁS

DEMOGRAFICKÉ INFORMACE, ANALÝZY a KOMENTÁŘE

MIGRACE

Migrace je chápána jako změna trvalého pobytu. Z tohoto hlediska můžeme migraci dělit na **vnitřní** a **mezinárodní**. Vnitřní migrace je definována jako změna trvalého pobytu za hranice určité administrativní jednotky, zpravidla obce. Mezinárodní migrace je definována jako změna obvyklého pobytu za hranice státu, OSN stanovuje limitní hranici jednoho roku pobytu za hranicemi daného státu. Zatímco vnitřní migrace je z hlediska statistiky podchytena v **Hlášení o stěhování**, je sledování mezinárodní migrace značně problematické.

Mezinárodní migrace má důležité politické, ekonomické, sociální, demografické, psychologické a kulturní dopady jak na emigrační, tak i na tranzitní a zejména imigrační země. Obecně jsou migrační trendy ve světě charakterizovány dvěma základními směry migračních pohybů: **Jih-Sever** a **Východ-Západ**. Jednotlivé trendy světové mezinárodní migrace jsou ovlivňovány specifickými vlivy, které jsou obecně označovány jako "push" a "pull" faktory. Na jejich základě lze dělit mezinárodní migraci do dvou hlavních proudů na migraci **politickou a ekonomickou**.

Ekonomická nestabilita změna životních standardů, rychlý demografický růst, válečné, náboženské a národnostní střety, zhoršování kvality životního prostředí jsou označovány jako "push" faktory. Naopak "pull" faktory přitahují migranty především do západních zemí. Jsou to např. politická stabilita, ekonomická prosperita, vysoká kvalita života, svoboda a možnost seberealizace.

Pro většinu migrantů je hlavním cílem získání občanství v zemi svého současného pobytu. Existují dva základní principy nabytí občanství "ius soli" dle místa narození a "ius sanguinis" dle původu rodičů, nejčastěji dle občanství otce v době narození dítěte, u nelegitmních dětí dle občanství matky v době narození dítěte.

Pracovního migranta lze úzce definovat jako osobu, která vstupuje do země jako cizí pracovní síla na pozvání vlády nebo budoucího zaměstnavatele, dále to může být osoba, která vstoupila do země samostatně za účelem nalezení práce v zahraničí. Pracovní migraci lze dělit na různé typy dle trvání - dlouhodobější úvazky, sezónní práce, příhraniční pracovní aktivity atd. Lze sem zařadit i fenomén "brain drain" (odliv mozků), který je pro střední a východní Evropu typický.

Problematickou oblastí zůstává i po našem vstupu do Evropské unie **nelegální migrace**. Zapojením České republiky do Schengenského systému v jehož rámci se zachycení nelegální migranti vrací do první "bezpečné" země, do které vkročili, se ČR dostala do tzv. bezpečnostní zóny tzn. v chápání Schengenu je obklopena samými bezpečnými zeměmi a v případě zadržení nelegálních migrantů je vrací do první bezpečné země, tedy nejčastěji na Slovensko.

HLEDÁNÍ

Search >>>

Prohledejte celý portál
www.demografie.info

SLOVNÍK

Search >>>

Výkladový slovník odborné demografické terminologie (české, anglické i francouzské pojmy)

NOVINKY

vas@email

Registruj

V případě zájmu o aktuální dění z oblasti demografie zaregistrujte vaši emailovou adresu, na kterou vám budeme zasílat novinky.

HELP

Znáte okresy a kraje?

EDITORIAL

1. dubna 2005 jsme spustili do provozu nový demografický informační portál. Je určen široké laické i odborné veřejnosti. Obrat se na nás s jakýmkoli dotazem, či připomínkou. Za všechny reakce budeme vděční. Portál obsahuje velké množství informací, používejte proto prosím vyhledávání!

Vaš redakční tým

ANKETA

Jak jste pocítili hospodářskou krizi v roce 2009?

Ztráta zaměstnání (26%)

Snížení mzdy (21%)

Jiné (25%)

Krise se mě nedotkla (28%)

celkem se účastnilo: 1949

PROCESY

- ÚMRTNOST
- NEMOCNOST
- PORODNOST
- POTRATOVOST
- SŇATEČNOST
- ROZVODOVOST
- MIGRACE

POPULACE

VÝVOJ - SVĚT

TIRÁŽ portálu DEMOGRAFIE

Vydavatelem portálu je občanské sdružení - Demografické informační centrum. Obsah vytváří redakční tým zdarma. Portálu je přiděleno mezinárodní registrační číslo ISSN 1801-2914. Demografie.info využívá redakční systém OSTRWE firmy ORA. Design&layout Daniel Hůle. Pokud není uvedeno jinak, grafy i tabulky vycházejí z datové základny Českého statistického úřadu.

© 2004-2009 Hůle Daniel
+420 774 510 398
hule@demografie.info

Pavlík, Kalibová, Koschin, Burcin
Rychtaříková, Kučera, Roubíček
demography, demografia, demographie
populační vývoj, studia, věda, aktuárská
geografie, demografický, Langhamrová
demografie, demos, analýza, výzkum

364448

témata

:: Teorie mezinárodní migrace

autor > **Michaela Vojtková** (Michaela.Vojtkova@soc.cas.cz)

datum > **20.4.2005**

kategorie > **demografie**

Migrace je komplexně podmíněný proces studovaný badateli nejen z oblasti sociálních věd: geografy, sociology, ekonomy, historiky a v neposlední řadě demografy. Díky své složitosti a širokosti nemá dosud vybudovanou jednotnou teorii, a tudíž ani neexistuje v rámci samostatného vědního oboru, který by mohl být nazýván „migraciologií“.

Migrace je jak příčinou, tak i důsledkem prostorových změn v organizaci společnosti. Je to fenomén, jev, děj, motor, hrozba, řešení, cíl, komplikace i výhoda. Pro studium tohoto procesu můžeme použít optiku jedince i společnosti, vidět v něm ekonomické, sociální, kulturní či politické příčiny a důsledky.

Existuje několik teorií, které byly vyvinuty nezávisle na sobě a v rámci různých oborů. Každá z nich vysvětluje určitý aspekt nebo typ mezinárodní migrace podle toho, v které době vznikala, kterými migračními proudy a příčinami se zabývala a často i v rámci kterého oboru vznikala. Některé teorie analyzují mezinárodní migraci na makro jiné na mikro úrovni. Teorie se často liší především v tom, kterou příčinu považují za hlavní při vzniku mezinárodní migrace a na které otázky hledají vysvětlení. Jednotlivým teoriím je vytýkána jednostrannost. V analýze dnešní mezinárodní migrace, ke komplexnějšímu porozumění všech aspektů současných migračních trendů je třeba více hledisek a přístupů.

Author	Year	Title
Walter Dill Harris	1913	The Law of Migration
John R. Hirsch	1928	The Law of Migration
Robert S. Lynd	1929	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1930	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1931	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1932	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1933	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1934	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1935	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1936	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1937	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1938	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1939	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1940	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1941	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1942	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1943	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1944	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1945	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1946	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1947	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1948	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1949	The Problem of Migration
Robert S. Lynd	1950	The Problem of Migration

Zobrazit celý obrázek

Přístupy vycházející z neoklasické teorie (Neoclassical economic approach) jsou známy také jako „push-pull teorie“, neboť za příčiny migrace považují faktory, které migranty nutí opustit svou zemi (push factors) a jiné faktory, které je přitahují do určitých cílových zemí (pull factors). K první skupině faktorů bývá řazen demografický růst, nízká úroveň životních podmínek, nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí, politické represe. Ke druhé skupině faktorů jsou řazeny poptávka po práci, dostupnost pozemků, příznivé ekonomické příležitosti a politické svobody. Neoklasický ekonomický přístup se zaměřuje hlavně na příjmové rozdíly a podmínky zaměstnání v různých zemích a náklady na případnou migraci. K migraci dochází tedy poté, co se jedinec po racionálním posouzení nákladů i výhod plynoucích z migrace rozhodne k přesunu ze své země původu do jiné oblasti. Snaží se především maximalizovat svůj užitek, nejčastěji vyšší příjem. Mluví o tzv. cost-benefit calculation. Pokud je očekávána kladná čistá návratnost (positive net return) většinou v peněžní formě, akter se rozhoduje k migraci. Z dostupných informací mu vyplývá, zda je pro něj výhodnější zůstat či zda mu bude lépe v jiné zemi.

Makro teorie (Macro theory) měla původně vysvětlovat pracovní migraci v procesu ekonomického rozvoje, dnes zkoumá příčiny migrace z hlediska makroekonomických ukazatelů jako jsou rozdíly v příjmech mezi zeměmi, rozdíly v nabídce a poptávce pracovních sil a možnosti zaměstnání. Dalo by se tedy předpokládat, že se chudí budou stěhovat do bohatších oblastí a že pouze ekonomické rozdíly a rozdíly v nabídce a poptávce pracovních sil jsou postačujícím důvodem k vytvoření migračních proudů. V dlouhodobém měřítku se dokonce uvažuje o vyrovnávání ekonomických rozdílů mezi rozvinutými a zaostalými regiony vedoucím k ekonomické rovnováze. Vychází se z předpokladu, že v zemích s vysokou nabídkou pracovních sil a nedostatkem kapitálu jsou nižší mzdy a naopak v zemích s vyšší poptávkou po pracovních silách a větším množstvím kapitálu jsou mzdy vyšší. Lidé ze země s nižšími mzdami se stěhují do země s vyššími mzdami. Výsledkem je pak pokles nabídky pracovníků a růst mezd v chudší zemi a opačný trend v bohatší zemi, a tím nastolení určité ekonomické rovnováhy a také následné pozastavení migračního proudu.

Mikro teorie (Micro theory) se soustředí na jedince a jeho racionální kalkulaci výdajů a užítku v určitém časovém horizontu a následnou volbu s cílem maximalizovat svůj zisk. Mezi výdaje patří například materiální náklady na cestu, náklady na dobu než najde jedinec práci, případné úsilí vynaložené na učení se novému jazyku a kultuře, na vytváření nových vazeb atd. Volbu ovlivňují podmínky na trhu práce v cílové zemi, pravděpodobnost nalezení práce, možné uplatnění jedincových dovedností (tzv. lidský kapitál), výše předpokládaných výdělků, ale i riziko deportace pro nelegální migranty.

Nové ekonomické přístupy (The new economic approach) připouštějí, že migrace nemůže být vysvětlována pouze příjmovými rozdíly mezi zeměmi. Berou v úvahu také možnosti stálého zaměstnání či příznivé podmínky pro rozvoj podnikání. Podle nových ekonomických teorií se k migraci nerozhodují jednotliví aktéři, rozhodnutí jsou učiněna na úrovni rodin či domácností, jde tedy do jisté míry o druh kolektivního rozhodnutí. Účelem je jednak maximalizace předpokládaného příjmu jednotky, ale také minimalizace rizik spojených s nepředvídatelnými událostmi a výkyvy trhu. Tato rizika jsou při rozhodování důležitější, rozdíly v příjmech nemusí být podmínkou k migraci do jiné země a také jejich vyrovnání nemusí zastavit migrační proud, pokud rizika přetrvávají. Někteří jedinci mohou být posláni do jiné země za prací, zatímco ostatní členové rodiny zůstanou v domovské zemi. Rodina pak může záviset na finančních prostředcích posílaných migrantem (angl. remittances, česky remittance).

K teoriím ekonomického typu lze ještě přiřadit teorii dvojího pracovního trhu (Dual labor market theory). Vychází z rozdílného pracovního trhu vyspělé země na primární a sekundární sektor. Primární je tvořen vysoce kvalifikovanými odborníky. Zaměstnání vyžadující vzdělání, dovednosti a specializované školení jsou poměrně stabilní. Sekundární pracovní sektor je naproti tomu tvořen nekvalifikovanými pracovníky. Je typický malou atraktivitou kvůli nízkým mzdám, často i špatným pracovním podmínkám, nestabilitě zaměstnání a v podstatě nulovým možnostem kariérního růstu. Mezinárodní migrace je důsledkem neustálé poptávky po pracovních silách ve vyspělých průmyslových zemích. Příčinami tedy nejsou push faktory v zemích původu, ale pull faktory v cílových zemích, především neustálá a pro ekonomickou strukturu vyspělých zemí i nezbytná potřeba pracovních sil z jiných zemí. Kofeny této potřeby lze hledat v tvrzení, podle kterého lidé věří, že by plat měl odrážet sociální status. Noví imigranti nejsou členy společnosti, neberou ji jako referenční ve svých srovnáních a často se nestarají o status v cílové zemi, ale spíše o příjem plynoucí ze zaměstnání, zvláště pokud pocházejí ze zemí s nižší životní úrovní.

Historicko-strukturalistický přístup (Historical – structural approach) vychází z marxistické politické

seznam

- [: demografie](#)
- [: ekonomika, zaměstnání](#)
- [: genderová studia](#)
- [: hodnoty](#)
- [: komunikace & média](#)
- [: náboženství](#)
- [: národní identita](#)
- >> Přijímání uprchlíků a azylantů českou společností
- >> Sympatie k národům a národnostem
- >> Imigranti v ČR - jsou přínosem nebo zátěží?
- >> Postoje k cizincům na trhu práce očima sociologického výzkumu
- >> Postoje k multikulturnímu soužití a kulturnímu přizpůsobení cizinců
- >> Rozdělení Československa: Je pro Čechy stále tématem?
- >> Odlišný pohled na dějiny zdrojem neporozumění?
- >> Biografický výzkum a historická paměť osidlování českého pohraničí
- >> Jak šly dějiny česko-saskou hranicí
- >> Obraz sjednocujícího se Německa v Mladé frontě Dnes
- >> Vzpomínky na minulost aneb sociologie paměti
- >> Historická paměť podle Maurice Halbwachse
- >> Od šátku k zákonu
- >> Evropská integrace jako organizační proces. (Pracovní úvaha sociologa) – část 4
- >> Naše sympatie k jiným národnostem
- >> Evropská integrace jako organizační proces. (Pracovní úvaha sociologa) – část 3
- >> Evropská integrace jako organizační proces. (Pracovní úvaha sociologa) – část 2.
- >> Češi a Slováci po deseti letech
- >> Evropská integrace jako organizační proces. (Pracovní úvaha sociologa) – část 1.
- >> Smiřovací pelyněk
- >> Veřejné mínění a soužití mezi Rómy a nerómskou populací v ČR
- >> Česká národní identita
- >> Česko - německé pohraničí
- [: občanská společnost](#)
- [: obyvatelstvo](#)
- [: politika & volby](#)
- [: rodina](#)
- [: sociologie politiky](#)
- [: vzdělávání](#)
- [: životní úroveň & bydlení](#)

ekonomie a klade důraz na nerovnoměrné rozdělení ekonomické a politické moci ve světě. Chápe mezinárodní migraci jako způsob mobilizace levné pracovní síly. Migrace tak udržuje nerovný rozvoj a zdroje chudých zemí jsou pak využívány pro to, aby bohatí byli ještě bohatší. Podle historicko-strukturalistického přístupu nemá jedinec svobodnou volbu, jak tvrdí neoklasická teorie. Velký vliv při jeho rozhodování hraje nerovnost v oblasti zdrojů a moci mezi zeměmi a imigrační politiky potenciačních cílových zemích.

Teorie světových systémů (World systems theory) podobně jako například teorie dvojího trhu opomíjí proces rozhodování na mikro úrovni. Vysvětluje mezinárodní migraci přes obecné makro modely sociálního, ekonomického a politického vývoje. Spojuje její příčiny se strukturou světových trhů a s postupující především ekonomickou globalizací. Pronikání kapitalistických ekonomických vztahů z center do okrajových, nekapitalistických společností narušuje stávající systémy a formy ekonomické a sociální organizace na těchto tzv. periferiích a vytváří tím předpoklady pro mezinárodní migraci. S vidinou většího zisku hledají kapitalistické firmy z center a vyspělých zemí v chudých zemích na periferii levnější půdu, suroviny, levnou pracovní sílu, nové odbytové trhy. Tento proces probíhá v různé míře již od šestnáctého století, v minulosti především prostřednictvím koloniálních režimů, dnes prostřednictvím vlád vyspělých zemí a nadnárodních firem. Migrace je tedy přirozeným důsledkem narušení, která jsou nevyhnutelně spjata s procesem kapitalistického rozvoje.

Teorie sítí (Network theory) zdůrazňuje v migračním procesu význam mezilidských vazeb. Neformální sítě migrantů vznikají osobními vazbami mezi migranty, bývalými imigranty a těmi, kteří zůstali v zemi původu. Jde o vazby příbuzenské, přátelské nebo vazby v rámci komunity. O těchto vazbách se někdy mluví jako o sociálním kapitálu, neboť poskytují jedincům i skupinám důležité zdroje informací, sociální či finanční pomoci, často i podporu v případě osobních problémů. Zvyšují pravděpodobnost migračního pohybu i jeho růstu, neboť tím snižují náklady a rizika a nepřímo zvyšují i očekávaný zisk z migrace. Nejdůležitějšími jsou samozřejmě vazby rodinné. Sítě pomáhají při usazování (settlement) migrantů v dané zemi a při vytváření komunit. Skupiny migrantů pak často vytvářejí svou vlastní ekonomickou i sociální infrastrukturu. Jako příklad lze uvést různé spolky, obchody, zábavní podniky, kostely, služby doktorů, právníků etc. Když počet migrantů a vazeb překročí určitou kritickou mez, jsou náklady na každou další migraci i rizika, která migrant podstupuje, nižší, což podněcuje další migraci, což opět dále rozšiřuje sítě a snižuje náklady i rizika atd.

Institucionální teorie (Institutional theory) klade důraz na vliv institucionálních subjektů. Jde vlastně také o sítě, které podporují migraci a určitým způsobem ji formují. Někdy se mluví o tzv. migračním průmyslu. V rámci institucionální teorie se dá mluvit o dvou skupinách institucionálních subjektů. První skupinou jsou organizace či jednotlivci napomáhající především nelegální migraci a to za účelem zisku. V důsledku bariér, které si cílové země vytvořily, aby se bránily migračnímu přílivu, vzniká černý trh. Jedinci i společnosti vydělávají na vytrantech, kteří se snaží často ilegálně dostat do vybrané země. Jde o převody přes hranice, pašování lidí ze země původu do jiné, (tzv. smuggling a trafficking), najímání migrantů zaměstnavateli, falšování dokumentů, svatby „naoko“. Migranté jsou často vystaveni vykořisťování, okrádání, podvodům nebo vydání napospas zneužívání (hlavně ženy a děti). Druhou skupinu tvoří nevládní a mezinárodní organizace a jedinci poskytující migrantům rady, sociální služby a hlavně právní poradenství, například jak získat různé dokumenty, jak žádat o azyl či povolení k pobytu. Všechny tyto instituce a organizace, ziskové nebo neziskové podporují a pomáhají udržovat mezinárodní migraci, neboť bez nich by migranti často měli jen málo informací a kontaktů potřebných k úspěšné migraci. Podobně jako u teorie sítí, migrační proud je stále více institucionalizován a stává se čím dál tím nezávislejší na okolnostech, které ho vyvolaly.

Podle teorie kumulativní příčiny (Cumulative causation) mění každý akt migrace společenský kontext, ve kterém se o migraci rozhoduje, a to často takovým způsobem, že další migrace se pak stává pravděpodobnější. V důsledku mezinárodní migrace nastávají změny v ekonomické, sociální i kulturní oblasti a to jak v zemi původu, tak v cílové zemi. V této souvislosti se mluví například o tzv. social labeling některých zaměstnání. Jde o to, že některé kategorie zaměstnání s vysokým zastoupením imigrantů, získají nálepkou zaměstnání nevhodného pro domácí obyvatele, což vede k další poptávce po imigrantech. Toto stigma určité profese nevyhází z jeho charakteristik, ale pouze ze zastoupení imigrantů v této profesi.

Jedním z novějších přístupů je teorie migračních systémů (Migration system theory). Ta klade důraz na mezinárodní vztahy, národní hospodářství, kolektivní jednání a institucionální faktory. Vychází se z předpokladu, že migrační proudy jsou do jisté míry stabilní a strukturované v prostoru i čase, což dovoluje rozlišení na tzv. mezinárodní migrační systémy. Migrační systém je tvořen dvěma nebo více zeměmi vyměňujícími si navzájem mezi sebou nejen migranty, ale i zboží a kapitál. Tyto výměny jsou mezi zeměmi tvořícími jeden systém intenzivnější než mezi ostatními zeměmi. Analyzují se regionální migrační systémy jako například západní Evropa, severní Amerika, jižní Pacifik, západní Afrika. Jednotlivé regiony jsou propojeny různými vzájemnými vazbami, může se jednat i o geograficky vzdálenější oblasti. Zkoumají se oba konce migračního proudu i všechny možné vazby mezi oběma oblastmi. Vazby mohou být dále rozříděny do kategorií jako například mezistátní vztahy, srovnání oblastí, kulturní vazby, rodinné a sociální sítě.

Literatura:

Brettell, Caroline B., Hollifield, James F. 2000. „Migration Theory. Routledge“, New York.

Castles Stephen & Miller Mark J. 1998. „The Age of Migration.“ London: Macmillan Press.

Massey Douglas S., Arango Joaquin, Hugo Graeme, Kouaouci Ali, Pellegrino Adela J., Taylor Edward. 1993. „Theories of International Migration: A Review and Appraisal“. Population and Development Review 19/3, 431-466, Population Council.

Šišková, Tatjana a kol. 2001. „Menšiny a migranti v České republice“. Praha: Portál.

Rabušic, Ladislav. 2005. „Jaká imigrační politika České republiky?“, <http://www.migraceonline.cz>

Uherek, Zdeněk. 2005. „Migrace a formy soužití v cílových prostorech“. IN Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit.